

Digitaal ingediend

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage

+ 31 85 003 6400

info@glastuinbouwnederland.nl
glastuinbouwnederland.nl

Kvk 27294015
BTW 8172.64.437.B.01

Datum : 25 mei 2022
Ons kenmerk : AF 22.05.22
Onderwerp : Reactie op consultatie over voorgenomen Tijdelijke regels inzake de instellingen van een Klimaatfonds met een looptijd van 2024 tot en met 2030
Contact: : dhr. A. Formsma (aformsma@glastuinbouwnederland.nl); 06-51 56 69 06)

L.S.,

Glastuinbouw Nederland is ingenomen met het voorstel van de regering om middels het Klimaatfonds de energietransitie in Nederland te versnellen. Daarbij ligt ook een unieke rol voor de Nederlandse glastuinbouw, zo erkent ook het coalitieakkoord. De glastuinbouw wordt daarin specifiek genoemd als sector met veel potentie om koploper te zijn in energiezuinige en circulaire productie van hoogwaardige producten. Het kabinet ziet zelfs kansen om de sector uiteindelijk CO₂-positief te laten zijn. Ook de Kamerbrief¹ van minister Staghouver van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) van 22 april jl. benadrukt het belang en de potentie van de glastuinbouw in de energietransitie.

De glastuinbouw wil en kan de nationale energietransitie dus een impuls geven. De glastuinbouwsector ziet het verbruik van fossiele brandstof in een ander perspectief dan decennia terug. Telers investeren al ruim vijftien jaar volop in energiebesparing en verduurzaming. De sector loopt voorop in de ontwikkeling en het gebruik van aard- en restwarmte, is initiator en aanjager van de aanleg van warmtenetten, waar ook huishoudens op worden aangesloten. En de sector zet in op duurzame alternatieven als CO₂-hergebruik en LED-verlichting. Investerings van honderden miljoenen euro's resulteerden al in forse daling van de CO₂-emissie, binnen de sector en nationaal. De Nederlandse glastuinbouw heeft de ambitie om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Dat brengt realisatie van de Nederlandse bijdrage aan het Klimaatakkoord van Parijs en de doelen van de Europese Green Deal binnen bereik.

Dit vraagt echter wel de juiste randvoorwaarden van het Rijk en investeringen vanuit het Klimaatfonds om deze positieve trend in energiezuinige, circulaire productie door te kunnen zetten en klimaatneutraliteit te realiseren. Glastuinbouw Nederland dient bij deze daarom een reactie in op de internetconsultatie inzake de voorgestelde Tijdelijke regels inzake de instellingen van een Klimaatfonds met een looptijd van 2024 tot en met 2030. Aanleiding voor instelling van het fonds is de klimaatproblematiek. Met het fonds wil het Rijk maatregelen kunnen financieren die tot een integrale klimaataanpak komen.

¹ Kamerbrief DGA-PAV / 22163277 d.d. 22 april 2022.

Bijdrage aan gezondheid en geluk wankelt

De glastuinbouw levert een belangrijke bijdrage aan een duurzame, gezonde en gelukkige maatschappij. Nederlandse telers staan garant voor voedselzekerheid en een rijk gevarieerd aanbod aan groenten, fruit, bloemen en planten. Die producten zijn van groot betekenis voor vele miljoenen consumenten in Europa, elke dag. Het bewustzijn van de positieve effecten van een gezonde leefstijl neemt zichtbaar toe. Mensen willen gezonder leven, de werkomgeving wordt groener en sinds de Covid-19-pandemie is de consumptie van groenten en fruit toegenomen. De glastuinbouwsector draagt met zijn gezonde producten bij aan de volksgezondheid en het welzijn van de samenleving. Onderzoek toont dit al geruime tijd aan. Ook de innovaties die in de sector plaatsvinden dragen bij aan maatschappelijke vraagstukken en maken de samenleving steeds duurzamer.

Als derde mainport van Nederland levert het Nederlands tuinbouwcluster een grote economische bijdrage aan de 'bv Nederland'. Via de andere mainports, Schiphol en de Rotterdamse haven, ontwikkelde het cluster zich tot draaischijf in de wereldhandel van groenten & fruit en bloemen & planten. Deze toonaangevende positie is goed voor de werkgelegenheid, de economie en de nationale handelsbalans. Ruim 3.100 professionele glastuinbouwbedrijven vormen de basis van het tuinbouwcluster. Die basis wankelt; hoge energieprijzen zetten het voortbestaan van 40% van de bedrijven binnen een half jaar op het spel. En daarmee het hele tuinbouwcluster. Onze positie en positieve bijdragen aan de maatschappij zijn niet onaantastbaar.

Katalysator van de energietransitie

De transitie past goed in het straatje van de glastuinbouw. Door verstandig met energie om te gaan kunnen we een belangrijke schakel in de energietransitie blijven. Als sector kunnen we bruggen leggen tussen warmtebenutting en elektriciteitsvraag. De Nederlandse glastuinbouw roept op om samen met onze telers te investeren en passende randvoorwaarden te scheppen om deze versnelling te realiseren. Derhalve verzoekt Glastuinbouw Nederland de regering de volgende collectieve (infrastructurele) energieaanpassingen nadrukkelijk prioriteit te geven in het onderhavige wetsvoorstel.

Aardwarmte

Aardwarmte (geothermie) is een belangrijke mogelijkheid om in de toekomst minder aardgas te gebruiken. Zowel voor Nederlandse burgers als in de glastuinbouw. Ook het kabinet positioneert aardwarmte als belangrijke en kansrijke duurzame techniek in de *Warmtevisie*. Aardwarmte is echter een innovatieve techniek. In de glastuinbouwsector is al een groot aantal projecten gerealiseerd en meerdere projecten zijn in ontwikkeling. Aardwarmte kan in kassen de basiswarmtebehoefte dekken, wat de aardgasbehoefte van de sector aanzienlijk vermindert. Tegenwoordig zijn er zelfs glastuinders die aardwarmte gebruiken om de warmtepiekbehoefte te voorzien, maar dat is nog in ontwikkeling.

De aardwarmtesector is breder dan alleen glastuinbouw. Om de techniek verder uit te rollen, is het van belang dat andere sectoren - zoals woningbouw en industrie - aardwarmte ook als kans zien. Onderzoek via het Klimaatfonds om de technieken en toepassing van aardwarmte te optimaliseren, is daarom eveneens hard nodig. De *Garantieregeling Aardwarmte* is vorig jaar voor het laatst opgesteld. Willen we onze ambitie op het vlak van aardwarmte kunnen realiseren, moet worden geboord in gebieden waar de ondergrond nog

minder bekend is of in regio's waar minder ervaring hiermee is opgedaan. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Bommelerwaard of Berlikum, Friesland. Hiervoor is een garantieregeling onder het Klimaatfonds van groot belang, temeer omdat dit samenhangt met de financierbaarheid van een geothermieproject.

Daarnaast pleit Glastuinbouw Nederland ervoor om via het Klimaatfonds investeringen in geothermiecapaciteit te prioriteren. Juist op glastuinbouwbedrijven. De Nederlandse glastuinbouw kent al een forse warmtebuffercapaciteit, maar deze is onvoldoende bij de te verwachten groeiende vraag naar warmteopslag als gevolg van de klimaattransitie. Het Klimaatfonds moet deze infrastructurele uitbreiding op het erf van de teler dan ook actief faciliteren om duurzame energievoorziening voor huishoudens te bevorderen. Aardwarmte wordt immers de hele dag opgepompt, wat een continu warmteaanbod betekent. De vraag - met name vanuit huishoudens - is niet de hele dag door gelijk, deze is vooral 's ochtends en 's avonds groot. Glastuinbouwbedrijven kunnen met een grotere capaciteit hun rol als warmtebuffer inzetten. Dat betekent dat telers overdag en 's nachts deze warmte opvangen, om deze tijdens piekmomenten in de ochtend en avond weer aan de burger vanuit hun warmtebuffercapaciteit te leveren. Zo ontlasten telers het warmtenet en maken we in Nederland optimaal gebruik van de beschikbare duurzame warmte. Een uitgebreide warmtebuffercapaciteit bij glastuinders slaat dus twee vliegen in één klap: we verduurzamen zowel de energieconsumptie van de glastuinbouw als die van huishoudens door het warmteaanbod te balanceren.

Collectieve warmtenetten

Tegenwoordig gebruiken veel telers warmtekrachtkoppeling (wkk) voor de energie-invoering van hun bedrijf. Het benutten van proceswarmte van de industrie kan de aardgasconsumptie voor verwarming aanzienlijk verminderen. Door regionaal warmtenetten te introduceren kan een huishouden of glastuinbouwbedrijf met een relatief kleine warmtevraag gebruik maken van de efficiënter geproduceerde (rest)warmte van de lokale grootindustrie. Bij een warmtenet zullen de energiekosten en bijbehorende CO₂-emissies sterk dalen voor alle partijen. Daarmee dienen collectieve warmtenetten een publiek belang. Bepalend voor de haalbaarheid van een dergelijke installatie zijn de investeringskosten. De investering in een warmtenet wordt vooral interessant wanneer de afstanden tussen bedrijven niet te groot zijn en wanneer de warmtebehoefte voldoende groot is, zowel in de winter als in de zomer. Warmtenetten kennen echter grote verzonken infrastructuurkosten. De verwachting is dat de route voor financiering van de onrendabele top in glastuinbouwprojecten via bestaande subsidiestructuren moeizaam zal zijn. Het Rijk zou daarom de realisatie van dergelijk collectieve warmtenetten in het onderhavige wetsvoorstel voorrang moeten geven om de energieconsumptie van huishoudens en het midden- en kleinbedrijf (mkb) versneld te verminderen. Ook bij warmtenetten speelt de glastuinbouw immers een sleutelrol. Door zijn warmtebuffercapaciteit kan een teler warmte van het net tijdelijk overdag en 's nachts opslaan om dit tijdens de piekuren in de ochtend en avond aan huishoudens weer te distribueren. Zo levert onze glastuinder een maatschappelijke warmtedienst dat stimulering vereist vanuit het Klimaatfonds.

Waterstof

De ontwikkelingen op het gebied van waterstof gaan momenteel heel hard, zowel in Nederland als internationaal. De focus ligt daarbij op dit moment voornamelijk op het opzetten van groene waterstofketens. De glastuinbouwsector heeft afgelopen decennia al grote stappen gezet in de verduurzaming maar is momenteel weinig betrokken in de uitrol van waterstof in Nederland. De glastuinbouw wordt dan ook door het kabinet niet beschouwd als potentiële afnemer van waterstof. Terwijl de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen (T&U) daarentegen stelde dat waterstof grote kansen biedt voor de glastuinbouw. Door meer flexibiliteit in energiedragers, betrouwbaarheid en mogelijk ook de betaalbaarheid kan waterstof bijdragen aan de behoefte van de glastuinbouw. De prijs en beschikbare volumes zijn twee belangrijke factoren bij het bepalen van de toekomstige mogelijkheden. Verder is de optie van waterstof in piekvoorzieningen een manier om te komen tot een indicatie van de impact van waterstof voor de glastuinbouw. Ook kijkt de sector naar een scenario waarbij de helft van de huidige wkk's wordt omgezet naar waterstof. Het Klimaatfonds kan deze transitie stimuleren door onderzoek te compenseren. Dat is nodig omdat wordt verwacht dat de route voor financiering van de onrendabele top in waterstofprojecten via het ministerie van Economische Zaken & Klimaat lastig zal zijn.

Bovendien zijn er grote kansen in de benutting van de restwarmte die vrijkomt bij elektrolyzers, die waterstof genereren. De uitkoppeling en distributie daarvan biedt kansen en heeft momenteel in waterstofplannen nauwelijks de aandacht. Het Klimaatfonds kan deze infrastructurele uitbreiding vanuit publiek belang expliciet begunstigen.

Door een slimme combinatie en uitwisseling van energie kan de glastuinbouw sneller minder afhankelijk worden van fossiele brandstoffen. Daarom willen we als sector nadrukkelijk worden betrokken bij initiatieven op het gebied van waterstof. Glastuinbouw Nederland stelt derhalve voor om in het onderhavige voorstel een uitbreiding van de capaciteit van de groene waterstofinfrastructuur in Nederland expliciet op te nemen en te prioriteren.

Koolstofafvang (CCU)

Bij verduurzaming van de warmtevraag in de kassen via aard- en restwarmte valt de huidige bron om CO₂ in de kas te doseren weg. Oftewel, om de energievraag te verduurzamen is het een randvoorwaarde dat er een andere (duurzame) bron van CO₂ komt. *Carbon Capture & Usage* (CCU) biedt hiervoor kansen. CCU is een reeds toegepaste techniek in de glastuinbouw die CO₂ recyclet door CO₂-emissies van industrieën af te vangen en vervolgens in de kas te gebruiken. De CO₂ wordt in de glastuinbouw toegepast om de CO₂-concentratie in de kas flink te verhogen en zo de groeisnelheid en opbrengst van gezonde planten, groenten en fruit te stimuleren. Het is nu gangbaar om de CO₂ die vrijkomt bij het stoken van gas in een ketel of wkk in te zetten in de kas. Door CO₂ van andere (duurzame) bronnen te betrekken kan direct aardgasstook worden voorkomen. CCU leidt zodoende tot een steeds hogere verwaardiging van CO₂ in de glastuinbouw, onder meer in de toepassingen als voeding voor planten(groei), bodemverbeteraar voor biodiversiteit en synthetische brandstof. Op dit moment wordt CO₂-afvang niet als emissiereductie meegeteld, omdat de CO₂ op korte termijn toch weer in de atmosfeer terecht komt. Bij CCU treedt er echter wel een CO₂-emissiereductie op in de glastuinbouw door het vermeden gasverbruik in de kas. CCU-infrastructuur om CO₂-transport vanuit de grootindustrie naar de glastuinbouw mogelijk te maken wordt gekenmerkt door hoge verzonken kosten. Bovendien is het momenteel

voor het bedrijfsleven financieel aantrekkelijker om CO₂-opslag onder de Noordzee (*Carbon Capture & Storage; CCS*) op te slaan in plaats van deze CO₂ te recyclen. Glastuinbouw Nederland gelooft dat CCU een belangrijke route is naar kringloopsluiting in de koolstofketen. Het Klimaatfonds biedt de mogelijkheid om koolstoflandbouw via het aanleggen van CCU-infrastructuur te stimuleren, opdat extra gasverbruik voor pure CO₂-productie in de glastuinbouw wordt vermeden.

Sneller kan

Een versnelde energietransitie. Dat kan! Glastuinbouw Nederland stelde in zijn investeringsplan een eerste groslijst samen aan concrete maatregelen en projecten. Deze is niet volledig, maar maakt duidelijk dat binnen vijf jaar ruim 900 miljoen kuub gas per jaar is te besparen. Goed voor een reductie van de CO₂-uitstoot met ruim 1,6 megaton per jaar. Deze impuls omvat drie pijlers: in de kern gezonde tuinbouwbedrijven overeind houden en versneld verduurzamen, bestaande duurzaamheidsprojecten in stand houden en nieuwe duurzaamheidsprojecten in sneltreinvaart ontwikkelen. Concreet wenst Glastuinbouw Nederland om dit doel samen met het Rijk op korte termijn te behalen een uitbreiding van de Borgstelling Landbouwregeling, bijstelling van de SDE-+++ regeling, een verruiming van het subsidieplafond conform het EU-steunpakket, een maatwerkpaak om regionale projecten te versnellen, een bijstelling van de Innovatiebox, een optimalisatie van de Mijnbouwwet en de realisatie van voldoende externe CO₂-bronnen voor gewasteelt. Dit kan en moet de opmaat zijn voor de realisatie van nationale en internationale klimaatdoelen. Ons *'offer you can't refuse'* vraagt alle medewerking van de overheid, nationaal en regionaal. Op korte termijn, met budget en beleid.

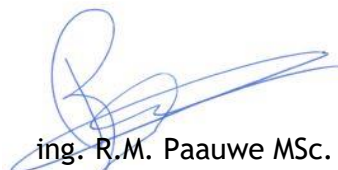
Conclusie

Glastuinbouw Nederland is ingenomen dat klimaatmitigatie door het kabinet voortvarend wordt opgepakt, maar mist concreet handelingsperspectief voor de glastuinbouw om hier aan de klimaatdoelen, zoals benoemd in het voorliggende wetsvoorstel, bij te dragen. Dit heeft met name te maken met het voorgestelde tijdsfad. De middelen uit het Klimaatfonds moeten additionele stimulering mogelijk maken vanaf 2024. Dat is erg laat voor de maatschappij om onze klimaatdoelen in 2030 te behalen. Juist omdat er nu al binnen de glastuinbouw grote duurzaamheidsprojecten op de plank liggen, die snel kunnen worden gerealiseerd als de onrendabele top wordt afgedekt. Glastuinbouw Nederland roept deswege op om in het onderhavige wetsvoorstel te voorzien in een prikkelend systeem tot 2024 om eerder toegang te krijgen tot het Klimaatfonds om deze transitie versneld in te zetten. Er zijn unieke kansen voor de glastuinbouw om haar sleutelrol in een versnelde energietransitie te verzilveren. Dat vraagt vanuit het Rijk wel voldoende investeringen en passende randvoorwaarden. Graag zijn wij bereid deze reactie nader toe te lichten.

Hoogachtend,

mr. A.W. Bom-Lemstra
voorzitter

ing. R.M. Pauwe MSc.
directeur